

V I Lenin

Föredrag om RSDAP:s II kongress på Ryska revolutionära socialdemokratins utländska förbunds 2:a kongress

Innan Lenin övergår till själva föredraget, dröjer han vid debatten på föregående sammanträde, som gällde frågan huruvida man kunde beröra iskraiternas enskilda sammanträden, som ägde rum under partikongressens förlopp. Kongressens beslut av i går tolkar han i den riktningen att talarna endast i minimal grad bör beröra de fakta som inte är protokollförda, och därför har han för avsikt att endast beröra resultaten av omröstningen, när han berättar om de sammanträden som *Iskra*organisationens medlemmar hållit.

Efter denna inledning går Lenin att skildra den period, som omedelbart föregick partikongressen. I Organisationskommittén, som hade till uppgift att förbereda kongressen, hade iskraiterna övertaget, och dess verksamhet fördes just i iskraitisk riktning. Men redan under kongressens förberedelse visade det sig att det inom Organisationskommittén långt ifrån rådde någon fullkomlig enighet. Först och främst fanns bland dess medlemmar en bundist, som försökte utnyttja varje anledning till att försvåra sammankallandet av en *Iskra*-betonad kongress. Denna medlem av Organisationskommittén följde ständigt sin egen linje. Dessutom fanns i Organisationskommittén två medlemmar av gruppen *Juzjnyj Rabotjij*; de betraktade sig visserligen som iskraiter och hade t.o.m. anmält sin anslutning till *Iskra*, varom mycket långvariga underhandlingar fördes, men det var dock inte möjligt att helt erkänna dem som sådana. Slutligen rådde inte heller full enighet bland iskraiterna själva inom Organisationskommittén, också bland dem fanns meningsskiljaktigheter. Vidare är det av vikt att erinra om Organisationskommitténs beslut i frågan om de bundna mandaten. Denna fråga väcktes långt före kongressen och löstes i den riktningen att de bundna mandaten måste upphävas. Även redaktionen uttalade sig i denna fråga i samma riktning och på det bestämdaste. Detta beslut gällde också den själv. Det beslutades att på kongressen, som är partiets högsta instans, ingen partimedlem och heller ingen medlem av redaktionen får anse sig bunden av några som helst förpliktelser gentemot den organisation som sänt honom dit. I anslutning till detta beslut utarbetade jag också förslaget till *Tagesordning* [=dagordning – *Red*] för kongressen jämte kommentarer till det, vilket jag beslöt att i mitt namn föreslå kongressen. I detta förslag fanns vid punkt 23 en anmärkning i marginalen om val av tre personer till redaktionen och till Centralkommittén. Också en annan omständighet står i samband med denna punkt. När redaktionen bestod av sex personer, så beslutades enligt allmän överenskommelse att ifall det bleve nödvändigt att under kongressens förlopp sammankalla en redaktionskonferens och antalet röster delades jämnt, skulle kamrat Pavlovitj inbjudas till denna konferens med beslutande röst.

Delegaterna började anlända långt före kongressens början. Organisationskommittén gav dem möjlighet att på förhand stifta bekantskap med redaktionen. Det är helt naturligt att iskraiterna önskade infinna sig på kongressen solidariska, sammansvetsade, och i detta syfte arrangerades privata samtal med de ankommande delegaterna, och likaså anordnades möten för att åstadkomma enhet i uppfattningarna. På dessa möten framträdde vissa delegaters fysionomi tillräckligt bestämt. Då jag t. ex. på ett av dessa möten höll ett föredrag om den nationella frågan, uttalade sig en delegat från gruvområdet) i Polska Socialistiska Partiets anda och gav för övrigt uttryck åt ytterst förvirrade åsikter.

Det var de omständigheter, som föregick kongressen.

Jag skall nu förklara, hur jag kom att bli den enda delegaten från Förbundet, ehuru detta ju hade valt två. Det visade sig att ingen enda delegat från *Iskras* ryska organisation anlant till kongressen, ehuru denna också skulle ha sänt två. På ett möte, som iskraiterna höll före

kongressen, beslöts då att en av de delegater, som Förbundet hade valt, skulle avsäga sig sitt mandat och överlämna det åt en annan delegat samt själv uppträda som delegat för *Iskras* organisation, övertaga dess två mandat, så att ifall en vald delegat från Ryssland anlände, skulle han överlämna ett av *Iskra*organisationens två mandat till denne. Både jag och Martov ville naturligtvis gärna vara delegater för *Iskra* med hänsyn till den obetydliga roll Förbundet spelat. Denna strid avgjorde vi medelst lottdragning.

Den första inledande frågan – valet av byrå för kongressen – föranledde en viss om än obetydlig oenighet mellan mig och Martov. Denne vidhöll att man skulle välja 9 personer, bland dem t.o.m. en bundist. Jag ansåg däremot att det vore nödvändigt att välja en sådan byrå, som kunde föra en fast och bestämd politik och som vid behov t.o.m. skulle kunna, så att säga ”ta i med hårdhandskarna”. Valda blev Plechanov, Lenin och Pavlovitj.

Förutom de fem bundisterna fanns det på kongressen två delegerade från Ryska socialdemokraternas förbund i utlandet och en delegat från ”Kampförbundet” i Petersburg, som nästan alltid röstade samman med dem. Ända från början fördröjde dessa personer diskussionen i hög grad. Enbart kongressens dagordning tog en otrolig mängd tid. Man stred i det oändliga om Bunds ställning i partiet, och dessa strider upptog flera sammanträden. Ett likadant förhållande åstadkom den bundist, som kommit med i mandatkommissionen. Han bedrev obstruktion för varje steg, det fanns inte en fråga, där han skulle varit ense med de övriga medlemmarna i denna kommission, som också jag tillhörde, och han vidhöll ständigt sin ”särskilda mening”. På anmärkningen, att kongressen på detta sätt kan dra ut på tiden, svarade bundisten: ”Låt den bara göra det”, och förklarade sig beredd att sitta i kommissionen hur länge som helst. Först långt efter midnatt lyckades man avsluta arbetet med kontrollen av mandaten.

Redan under kongressens första sammanträden ägde episoden med Organisationskommittén rum. Enligt de stadgar denna utarbetat, kunde endast ”framstående partifunktionärer” inbjudas till kongressen med rådgivande röst; mandatkommissionen avlog gruppen ”Borbas” anhållan att få ett mandat. I denna kommission deltog två medlemmar av Organisationskommittén, vilka kategoriskt uttalade sig emot att ”Borbas” representant skulle få tillträde till kongressen. När kommissionens referent meddelade kongressen detta beslut, uppstod långvariga debatter ”för” och ”mot” hans tillträde, och en av iskraiterna uttalade den mening, att man överhuvud taget inte borde inbjuda någon representant för ”Borba” till kongressen, emedan denna grupp endast sysslade med intriger, försökte smyga sig igenom alla slags sprickor, framkallade tvedräkt överallt o.s.v. (*Trotskij: Varför nämner ni inte talarens namn – det var jag som sade det. – P. Axelrod: Det ser ut som om referenten inte anser detta fördelaktigt för sig.*) Det var verkligen kamrat Trotskij som karakteriserade gruppen ”Borba” så skarpt. Just då diskussionen om att ge ”Borbas” representant tillträde till kongressen pågick som häftigast, bad en av delegaterna från *Juzjnyj Rabotjij*, som hade försenat sig till kongressen och först nu anlant, att sammanträdet skulle avbrytas på 5 minuter, så att han finge tillfälle att sätta sig in i alla omständigheter, som sammanhänge med den diskuterade frågan. Då pausen beslutats, anordnade Organisationskommitténs medlemmar ett rådslag vid fönstret i samma rum. Det bör observeras, att det redan före kongressens början rådde ett visst missnöje med redaktionen bland några av Organisationskommitténs medlemmar. Så var Bunds medlem i Organisationskommittén högst upprörd över att redaktionen hade angivit sin gåva på 500 mark till de tyska socialdemokraterna för valen som en gåva av den själv och av Organisationskommittén, utan att först ha fått den senares tillåtelse därtill. Denna oskyldiga handling, som är helt naturlig på grund av att det var omöjligt att så hastigt sätta sig i förbindelse med kamraterna i Ryssland, utlade bundisten i den riktningen att redaktionen, som befinner sig i utlandet, begagnar sig av Organisationskommitténs namn utan att fråga den om lov. Det hade t.o.m. väckts ett förslag i Organisationskommittén om att ge redaktionen en

tillrättavisning för detta, vilket också skedde, enär bundisten fick understöd av kamrat N. N., som var medlem av *Iskra*organisationen.² Då jag talade om detta för Martov, blev han högst indignerad och påstod att det var en ”gemenhet”. (*Martov: Nej, ordet ”gemenhet” använder jag inte.*) Det exakta uttrycket minns jag inte. Martov tillade dessutom att han ”inte låter det stanna härvid”. Jag försökte övertyga honom om att det inte var så viktigt och att det vore bättre att tåga och inte tillmäta denna händelse någon betydelse. När Organisationskommitténs rådplägning vid fönstret var slut, meddelade kamrat Pavlovitj, som tillhörde Organisationskommittén, två andra medlemmar av byrån, att man på förslag av den försenade delegaten från *Juzjnyj Rabotjij*, som också var medlem av Organisationskommittén, och med majoritet mot hans, Pavlovitjs, röst beslutat inbjuda ”Borbas” representant, Rjazanov, med rådgivande röst till kongressen. Kamrat Pavlovitj talade energiskt emot detta beslut, och på grund av att mandaten inte var bundna ansåg han sig ha rätt att på kongressen protestera mot ett sådant beslut. Vi medlemmar av byrån, och likaså redaktionen och de andra iskraiterna, blev i högsta grad upprörda över detta beslut av Organisationskommittén. En medlem av Organisationskommittén som jag redan nämnt, kamrat N. N., hade på mandatkommissionens sammanträde själv uttalat sig mot att ”Borbas” representant skulle få tillträde till kongressen, men nu på Organisationskommitténs rådplägning samtyckte han däremot till att inbjuda honom. Nu smugglade han själv in Rjazanov på kongressen. Det visade sig således att vi råkat i en fälla. Vi beslutade oss då för en energisk kamp mot detta upprörande beslut av Organisationskommittén. Det var många som talade emot det. I mitt tal med anledning härav sade jag följande: ”Vilken storm av förtrytelse utlöser inte på europeiska kongresser sådana personer, som i kommissionerna säger ett och på kongressen ett annat”. Då jag sade detta, syftade jag på N. N., medlem av *Iskra*organisationen. Då kamrat Pavlovitj meddelade kongressen sin protest mot Organisationskommitténs beslut, ansåg en medlem av *Juzjnyj Rabotjij* att detta var ett brott mot disciplinen, en desorganiserande handling o.s.v., och krävde av kongressen att kamrat Pavlovitj skulle få ett välförtjänt straff för ett dylikt uppförande. Men vi slog alla dessa argument i stycken. Organisationskommitténs majoritet blev slagen. Det antogs en resolution, vilken fränkände Organisationskommittén som kollegium rätten att inverka på kongressens sammansättning, då kongressen ju valt en mandatkommission. Förslaget om att inbjuda Rjazanov röstades ned. Men också efter kongressen har jag av några iskraiter hört uttalas betänkligheter över att man ej gav en medlem av ”Borba” tillträde till kongressen. (*Deutsch: Jag sade det också på kongressen.*) Alldeles riktigt, och även i andra frågor som jag skall komma till senare, har kamrat Deutsch inte alltid röstat samman med de övriga iskraiterna, exempelvis i frågan om språkens likaberättigande. Några iskraiter uttalar också nu sådana i högsta grad besynnerliga åsikter, som att Centralkommittén i sin verksamhet bör ge uttryck åt allsköns vacklan och primitiva åskådningar inom partiet. I samma anda talade några osäkra, vacklande iskraiter också på kongressen. Det visar sig således att den uppfattningen att alla, som räknar sig till iskraiterna, också verkligen är iskraiter, är fullständigt oriktig. Det finns iskraiter som t.o.m. blyges att kalla sig iskraiter – det är ett faktum. Det finns iskraiter som bekämpar *Iskra*, som ställer olika hinder i dess väg, som bromsar dess verksamhet. *Iskra* har blivit populär, det har blivit på modet att kalla sig iskrait, men det hindrar inte att många förblir vad de var förut, innan tidningen blev erkänd av många kommittéer. Dessa opålitliga iskraiter har vållat den stor skada. Om de bara ville bekämpa den direkt, öppet ... Men nej, de verkar i det tysta, ur bakhåll, obemärkt, hemligt.

Den andra punkten på partikongressens dagordning ägnades partiets program. ”Rabotjeje Djelos” anhängare, bundisterna och olika ensamstående delegater, som under kongressen fick öknamnet ”träsket”, satte igång en otrolig obstruktion. Diskussionen om programmet drog ut på tiden oerhört. Akimov ensam lade fram mer än ett dussin ändringsförslag. Man stred bokstavligen om enskilda ord, om en eller annan konjunktion. En bundist, som tillhörde kommissionen för granskning av programförslaget, frågade med full rätt: vems förslag är det

egentligen vi behandlar, det som *Iskras* redaktion föreslagit eller det som Akimov framlagt? – så många ändringsförslag var man tvungen att behandla. Dessa ändringsförslag var värdelösa och programmet antogs utan några som helst ' betydande förändringar; men icke förty krävde debatterna om det c:a 20 sammanträden. Till den grad improduktivt var kongressens arbete på grund av den opposition, som olika anti-iskraitiska och kvasi-iskraitiska element drev mot den.

Den andra viktiga tilldragelsen, som ägde rum på kongressen efter episoden med Organisationskommittén, var episoden i samband med språkens likaberättigande, eller som den ironiskt kallades på kongressen, "om språkens frihet". (*Martov: Eller "om åsnorna". Munterhet.*) Ja, också "om åsnorna". Saken gällde följande. I förslaget till partiprogrammet talas om alla medborgares likaberättigande, oavsett kön, nationalitet, religion o.s.v. Bundisterna var inte nöjda härmed och reste krav på att i programmet också skulle införas rätt för varje nationalitet att få undervisning på sitt eget språk och likaså rätt att få använda detta i skrivelser till olika offentliga och statliga institutioner. Som svar på en anmärkning av en talträngd bundist, vilken anförde statens hästavel som exempel, yttrade kamrat Plechanov att det inte ens kunde bli tal om hästaveln, ty hästar talar inte, det är endast "åsnorna som talar". Bundisterna blev förnärmade över detta, de kände sig tydligen träffade av skämtet.

I frågan om språkens likaberättigande trädde splittringen för första gången i dagen. Förutom bundisterna, *Rabotjeje Djelo*-anhängarna och "träsket" uttalade sig även några av iskraiterna för "språkens frihet". Kamrat Deutsch väckte förvåning, harm, förbittring o.s.v. bland oss genom sin röstning i denna fråga: än lade han ned rösten, än röstade han mot oss. Sist och slutligen avgjordes denna fråga fredligt och enhälligt.

Under kongressens första hälft uppträdde samtliga iskraiterna på det hela taget enhetligt. Bundisterna påstod att det var en sammansvärjning mot dem. En bundist karakteriserade i sitt tal kongressen som en "kompakt majoritet". Som svar på detta uttalade jag önskan att hela vårt parti måtte förvandlas till en enda kompakt majoritet.

En helt annan bild erbjöd kongressens senare hälft. Vid denna tidpunkt börjar Martovs historiska vändning. De meningsskiljaktigheter, som framträdde mellan oss, var alls inte obetydliga. De hade sin grund i Martovs oriktiga värdering av den nuvarande situationen. Kamrat Martov har avvikit från den linje, som han tidigare följde.

Den femte paragrafen på dagordningen gällde stadgarna. Redan i kommissionen hade det uppstått strid mellan Martov och mig om stadgarnas första punkt. Vi försvarade olika formuleringar. Medan jag föreslog att erkänna som partimedlem den, som erkänner partiets program, materiellt understöder partiet och tillhör en eller annan partiorganisation, så ansåg Martov arbete under kontroll av en partiorganisation vara tillräckligt vid sidan av de två första villkoren. Jag vidhöll min formulering och påpekade att vi inte kan ge någon annan definition av en partimedlem utan att avvika ' från centralismens princip. Att erkänna som partimedlem en person, som ej tillhör någon partiorganisation, innebär att uttala sig mot varje kontroll från partiets sida. Här framförde Martov en ny princip, som står i fullständig motsättning till *Iskras* principer. Martovs formulering utvidgade partiets ram. Han åberopade sig på att vårt parti måste vara ett massparti. Han öppnade dörrarna på vid gavel för alla möjliga opportunisterna och utvidgade partiets ram till ett fullständigt flytande tillstånd. Men under våra förhållanden innebär detta en stor fara, då det är mycket svårt att draga upp gränsen mellan en revolutionär och en frasmakare; därför var det också nödvändigt för oss att strama till begreppet parti. Martovs fel bestod i att han öppnade partiets dörrar på vid gavel för varje äventyrare, ehuru det visade sig att t.o.m. på kongressen inte mindre än en tredjedel bestod av folk, som låg på lur. Martov ådagalade i detta fall opportunisten. Hans formulering införde en falsk ton i stadgarna: varje partimedlem måste stå under organisationens kontroll, så att Central-

kommittén kan ha möjlighet att nå t.o.m. den sista medlemmen av partiet. Min formulering gav en stimulans till att organisera sig. Kamrat Martov nedsatte begreppet ”partimedlem”, men enligt min mening måste detta begrepp stå högt, mycket högt. Martov fick understöd av *Rabotjeje Djelo*, ”Bund” och ”träsket”, med vilkas hjälp han trumfades igenom stadgarnas första paragraf.

Sedan började Martov tala om de ”skymfliga rykten”, som spreds ut om honom. Det låg ingenting nedsättande i att påvisa, med vem Martov befann sig i förbund. Jag blev själv utsatt för samma klander, då det visade sig att jag stod i förbund med kamrat Bruker. Och jag blev inte det ringaste förnärnad, då Martov sände mig en lapp, på vilken han skrivit: ”se till, vem som röstar med dig”. Mitt förbund med Bruker var visserligen övergående och tillfälligt, men däremot visade sig Martovs förbund med ”Bund” vara hållbart. Jag var mot Martovs formulering, emedan den innebar en Versumpfung (försumpning). Jag varnade Martov för detta, och våra motståndare, vilka alla som en man följde Martov, illustrerade värtaligt detta fel. Men det farligaste ligger inte i att Martov hamnade i träsket, utan att han sedan han händelsevis hamnat där, inte bemödade sig om att komma bort därifrån, utan sjönk allt djupare och djupare. Bundisterna kände att de blivit situationens herrar och satte sin prägel på partistadgarna.

Under kongressens andra hälft bildades likaledes en kompakt majoritet, men nu bestod denna av en koalition av martovarna + ”träsket” + den kompakta minoriteten av *Rabotjeje Djelo* och ”Bund”. Och denna kompakta majoritet ställde sig mot iskraiterna. Då en av bundisterna såg stridigheterna bland iskraiterna, sade han: ”Det är trevligt att strida, när ledarna slåss.” Det är mig obegripligt, varför ”Bund” lämnade kongressen under dylika omständigheter. ”Bund” visade sig vara situationens herre och hade kunnat driva igenom mycket. Sannolikt hade det bundna mandat.

Sedan stadgarnas första paragraf blivit fördärvad, måste vi binda ihop det sönderslagna karet så stadigt som möjligt, med dubbel knut. Vi befارade naturligtvis att man låg i bakhåll och ville lura oss. Därför var det nödvändigt att införa ömsesidig kooptering till de centrala institutionerna för att trygga partiet enhetlighet i dess aktioner. Kring denna fråga uppstod återigen kamp. Man måste gå så tillväga, att det som hänt med Organisationkommittén inte skulle kunna upprepas på partiets III kongress. Det måste bildas en konsekvent, ärlig iskraitisk ministär. På denna punkt blev vi återigen slagna. Punkten om ömsesidig kooptering till de centrala instanserna föll igenom. Det fel som Martov, understödd av ”träsket”, gjorde sig skyldig till, framträdde ännu klarare. Från och med detta ögonblick hade koalitionen tagit fast form, och under hotet av ett nederlag var vi tvungna att ladda våra gevär dubbelt. ”Bund” och *Rabotjeje Djelo* satt där och avgjorde med sina röster kongressens öde. Härav uppstod en hårdnackad och förbittrad kamp.

Vi går nu över till *Iskra*organisationens privata sammanträden. På dessa sammanträden sysselsatte vi oss huvudsakligen med frågan om Centralkommitténs sammansättning. Under loppet av *Iskra*organisationens samtliga fyra sammanträden rörde sig debatten om kamrat N. N., mot vilken en del av iskraiterna ville uttrycka sitt politiska misstroende, ehuru alls inte i detta ords bokstavliga betydelse, ty det var ingen som tillskrev N. N. ens det ringaste vanhedrande, utan i den speciella betydelsen huruvida N. N. var lämplig att tillhöra *Iskra*ministären. Om detta uppstod de häftigaste strider. På det sista sammanträdet av de 16 uttalade sig nio man mot N. N., fyra uttalade sig för och de övriga lade ned rösterna. Här avgjordes också frågan om vilken sammansättning vår ministär skulle få.

Martov och jag föreslog skilda ”tremannakollegier” men kunde inte enas om dem. Då vi inte önskade splittra rösterna på kongressen, beslutade vi att föreslå en kompromisslista. Vi gjorde allsköns eftergifter: jag gick med på en lista med två martovare. Minoriteten gick inte med på

detta. Medlemmen av *Juzjnyj Rabotjij* ville exempelvis inte stå på vår lista, ehuru han på samma gång samtyckte till att stå på martovarnas lista. *Juzjnyj Rabotjij* – ett utomstående element – avgjorde frågan om Centralkommittén. Sedan iskraiterna splittrats, måste vi samla våra meningsfränder och satte igång en intensiv agitation. ”Bunds” oväntade avtåg förändrade med ett slag hela situationen. När den lämnat kongressen, bildades ånyo en kompakt majoritet och en minoritet. Det visade sig att vi var i majoritet, och vi kunde redan välja in dem vi ville i Centralkommittén.

Detta är de omständigheter, som ledde till sprängningen. Det var en stor taktlöshet av Martov att förelägga kongressen frågan om stadfästade av samtliga *Iskras* sex redaktörer, då han visste att jag skulle vidhålla att redaktionen valdes. Det innebar att reducera frågan om val av redaktionen till ett misstroendevotum mot enskilda personer inom redaktionen.

Klockan 5 på lördagen avslutades valen. Vi tog itu med att behandla resolutionerna. Till detta hade vi endast några timmar kvar. Till följd av ”träskets” sabotage och förhalande måste vi stryka en mängd viktiga punkter från dagordningen; så hade vi alls ingen tid övrig för att dryfta alla frågor om taktiken.

Kongressens ställningstagande till resolutionerna var till den grad enhälligt, att vi fick intrycket att en försonlig stämning inträtt; det föreföll oss som om Martov inte gjorde de meningsskiljaktigheter som förekommit till någon statsfråga. Han anmärkte t.o.m. på en fråga av en av *Juzjnyj Rabotjij*-männen angående valens giltighet, att minoriteten underkastar sig alla kongressens beslut. Alla resolutioner antogs i fred och enighet; meningsskiljaktigheter uppstod endast med anledning av Starovers resolution om liberalerna. Denna lider av oklarhet och gav åter uttryck åt opportunism. Vi bekämpade den och lyckades också driva igenom en annan resolution i samma fråga.

Det allmänna intryck man fick av kongressen var att vi förde kamp mot ett bakhållsangrepp. Vi blev försatta i ett läge, där det var omöjligt att arbeta. Slutsatsen blev följande: ”Gud bevara oss för sådana vänner”, d.v.s. för kvasi-iskraiterna. Martov förstod absolut inte detta moment. Han upphöjde sin oriktiga inställning till en princip. I skriande motsättning till partiets verkliga behov står Martovs påstående om att majoriteten upprättat ett ”belägrings-tillstånd”. För att göra arbetet mera effektivt var det nödvändigt att avlägsna de hindrande elementen och försätta dem i ett sådant läge, att de ej kunde skada partiet. Endast i ett sådant fall skall vi på nästa kongress kunna utföra ett fruktbringande arbete. Just därför var det nödvändigt att få till stånd fullt samförstånd mellan partiets centrala institutioner.

Kongressens första hälft stod i diametral motsättning till den senare. De viktigaste punkterna på hela kongressen hänför sig till fyra huvudmoment, nämligen: 1. episoden med Organisationskommittén; 2. debatterna om språkens likaberättigande; 3. debatterna om stadgarnas första paragraf och 4. kampen kring valen till partiets centrala instanser.

Under kongressens första hälft stod vi tillsammans med Martov mot Organisationskommittén, ”Bund”, *Rabotjeje Djelo* och ”träsket”; under andra hälften råkade han tillfälligtvis hamna i träsket. Av denna tillfälliga *Versump/ung* [försumpning – *Red*] uppstår nu efter kongressen redan en verklig *Versumpfung*.

27 (14) oktober 1903